

USTAVNI SUD CRNE GORE

PODGORICA

Vlada Crne Gore na sjednici od _____ 2018. godine razmotrila je inicijativu za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti člana 231 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 57/09, 49/10, 47/14, 2/15, 35/15 i 58/15), koju je podnio advokat Zdravko N. Begović, predsjednik Advokatske komore Crne Gore, i daje

MIŠLJENJE

Podnosilac u inicijativi u bitnom navodi da osporena odredba u suštini propisuje obavezu građanina da snosi troškove branioca po službenoj dužnosti, iako postavljenje branioca nije njegova volja i njegovu saglasnost zakon ne predviđa i da je u suprotnosti sa čl. 9 i 37 Ustava Crne Gore, članom 14 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i članom 6 Evropske konvencije o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda. Podnosilac inicijative navodi i da osporena odredba ima za posljedicu prinudno izvršenje za naplatu troškova prema građanima kojima je u krivičnom postupku bio postavljen branilac.

Smatramo da nema osnova za prihvatanje podnijete inicijative.

Odredba člana 231 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 57/09, 49/10, 47/14, 2/15, 35/15 i 58/15) propisuje da: „Nagradu i nužne izdatke branioca i punomoćnika privatnog tužioca ili oštećenog dužno je da plati zastupano lice, bez obzira ko je po odluci suda dužan da snosi troškove krivičnog postupka, osim ako se po odredbama ovog zakonika nagrada i nužni izdaci branioca isplaćuju iz posebnog razdjela budžeta za rad sudova. Ako je okrivljenom bio postavljen branilac, a plaćanjem nagrade i nužnih izdataka bi bilo dovedeno u pitanje izdržavanje okrivljenog ili izdržavanje lica koje je on obavezan da izdržava, nagrada i nužni izdaci branioca isplatiće se iz posebnog razdjela budžeta za rad sudova. Na isti način će se postupiti i kad je oštećenom kao tužiocu bio postavljen punomoćnik.“

Član 14 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima propisuje da su svi jednaki pred sudovima i sudovima pravde. Svako lice ima pravo da njegov slučaj bude raspravljan pravično i javno pred nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim sudom, ustanovljenim na osnovu zakona koji odlučuje o osnovanosti svake optužbe podignute protiv njega u krivičnim stvarima ili o osporavanju njegovih građanskih prava i obaveza. Može se narediti isključivanje javnosti za vrijeme trajanja cijele rasprave ili jednog dijela u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbjednosti u demokratskom društvu, ili ako to interes ličnog života stranaka zahtjeva, ili još ako to sud smatra apsolutno potrebnim iz razloga posebnih okolnosti slučaja kada bi javnost štetila interesima pravde, ipak, svaka presuda donijeta u krivičnim ili građanskim stvarima biće javna, osim ako interes maloljetnika zahtjeva da se postupa drukčije ili ako se rasprava odnosi na bračne sporove ili na starateljstvo djece. Za svako lice koje je optuženo za krivično djelo pretpostavlja se da je nevino dok njegova krivica ne bude zakonski ustanovljena. Svako lice koje je optuženo za krivično djelo ima, uz potpunu ravnopravnost, prava bar na sledeće garancije: da bude obaviješteno u najkraćem roku, na jeziku koji razume i u pojedinostima, o prirodi i razlozima optužbe koja je podignuta protiv njega; da raspolaže potrebnim vremenom i olakšicama u vezi sa pripremanjem svoje odbrane i da opšti sa braniocem koga ono bude izabralo; da mu bude suđeno bez velikog zakašnjenja; da prisustvuje raspravi i da se samo brani ili da ima branioca koga je izabralo; ako nema branioca, da bude obaviješteno o svom pravu da ga ima i, svaki put kad to zahtevaju interesi pravde, da mu se dodijeli branilac po službenoj dužnosti

besplatno, ako nema mogućnosti da ga nagradi; da sasluša ili da predloži da drugi saslušaju svedoke koji terete optuženog i da izdejstvuje dolazak i saslušanje svjedoka odbrane pod istim uslovima kao i svjedoka optužbe; da dobije besplatno pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik na kojem se vodi rasprava; da ne bude prinuđeno da svjedoči protiv samoga sebe ili da prizna krivicu.

Član 6 Evropske konvencije o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda propisuje da svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s cijelog ili s djela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbjednosti u demokratskom društvu, kada to zahtevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde. Svako ko je optužen za krivično djelo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava: da u najkraćem mogućem roku, podrobno i na jeziku koji razume, bude obavješten o prirodi i razlozima za optužbu protiv njega, da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane; da se brani lično ili putem branioca koga sam izabere ili, ako nema dovoljno sredstava da plati za pravnu pomoć, da ovu pomoć dobije besplatno kada interesi pravde to zahtevaju; da ispituje svjedoke protiv sebe ili da postigne da se oni ispituju i da se obezbijedi prisustvo i saslušanje svjedoka u njegovu korist pod istim uslovima koji važe za one koji svjedoče protiv njega; da dobije besplatnu pomoć prevodioca ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.

Krivičnoprocesni standardi utvrđeni u Evropskoj konvenciji o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda i Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima implementirani su u crnogorski pravni sistem.

Ustavom Crne Gore je propisano da se svakome jemči pravo na odbranu, a posebno: da na jeziku koji razumije bude upoznat sa optužbom protiv sebe, da ima dovoljno vremena za pripremanje odbrane i da se brani lično ili putem branioca kojega sam izabere.

Zakonik o krivičnom postupku štiti prava okrivljenog tokom čitavog postupka, a prije svega pravo na odbranu i pretpostavku nevinosti kao jedno od osnovnih načela krivičnog postupka, a čija je zaštita proklamovana Ustavom Crne Gore.

Polazeći od utvrđenih međunarodnih standarda i ustavnih načela, Zakonikom o krivičnom postupku je propisano da okrivljeni ima pravo da se brani sam ili uz stručnu pomoć branioca koga sam izabere iz reda advokata, kao i da ima pravo da njegovom saslušanju prisustvuje branilac. Ako okrivljeni sam ne uzme branioca, postaviće mu se branilac po službenoj dužnosti, kad je to određeno ovim zakonikom.

Osporena odredba člana 231 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku sadržana je u glavi XIV „Troškovi krivičnog postupka“. Članom 226 Zakonika o krivičnom postupku propisano je da troškovi krivičnog postupka predstavljaju izdatke učinjene povodom krivičnog postupka od njegovog pokretanja do njegovog završetka i izdatke za preduzete dokazne radnje prije istrage.

Navedenim članom takođe se propisuje da se troškove koji se, između ostalog, odnose na nagradu i nužne izdatke postavljenog branioca iz člana 69 stav 9 (Obavezna odbrana) ovog zakonika, u postupku zbog krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti, isplaćuju iz sredstava organa koji vodi krivični postupak po podnošenju zahtjeva za naknadu troškova, a nagrada postavljenom braniocu i punomoćniku nakon njihovog razrješenja. Ovi troškovi naplaćuju se kasnije od lica koja su dužna da ih naknade po odredbama ovog zakonika. Organ koji vodi krivični postupak dužan je da sve troškove koji su unaprijed isplaćeni unese u popis koji će se priložiti spisima.

Pitanje odlučivanja o tome ko će snositi troškove krivičnog postupka je otvoreno tokom trajanja cijelog postupka, sa razloga što se odluka ko će snositi troškove ne može donijeti dok se krivični postupak ne završi. Na ovaj način štiti se pravo na pravično suđenje i načelo pretpostavke nevinosti u krivičnom postupku, jer od konačnog ishoda postupka zavisi odluka ko i u kojoj mjeri snosi troškove krivičnog postupka.

Napominjemo da odredba koja se osporava propisuje mogućnost da se plaćanje troškova nagrade i nužnih izdataka branioca isplaćuju iz posebnog razdjela budžeta za rad sudova, u slučaju da bi okrivljenom plaćanjem nagrade i nužnih izdataka bilo dovedeno u pitanje izdržavanje okrivljenog ili izdržavanje lica koje je on obavezan da izdržava.

S toga, postavljenje branioca po službenoj dužnosti u zakoniku predviđenim slučajevima, sa stanovišta procesnog prava upravo predstavlja garanciju da se krivični postupak vodi u skladu sa ustavnim načelima pravičnog i javnog suđenja, načela zakonitosti, načela pretpostavke nevinosti i upravo načela prava na odbranu, koja su i sadržana i razrađena u načelima Zakonika o krivičnom postupku.

Naime, pravo na branioca je ustavnog karaktera i svako ima pravo na pravnu pomoć. Ustavna kategorija ne sadrži ograničenje u pogledu uređivanja prava na odbranu, već je zakonodavcu dato ovlašćenje da uredi način ostvarivanja ovog prava.

Konačno, izvršenje presude u pogledu troškova krivičnog postupka, oduzimanja imovinske koristi i imovinskopravnih zahtjeva vrši nadležni sud po odredbama zakona kojim je uređen izvršni postupak. Prinudno izvršenje po službenoj dužnosti vrši se na osnovu pravosnažne odluke, te se stoga izvršenje presude u pogledu troškova ne može dovoditi u vezu na način kako ukazuje podnositelj inicijative.

Na osnovu iznijetih razloga, mišljenja smo da nema osnova za prihvatanje inicijative za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti člana 231 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 57/09, 49/10, 47/14, 2/15, 35/15 i 58/15).

Broj:

Podgorica: _____ 2018. godine

Vlada Crne Gore

**Predsjednik,
Duško Marković**